

Сергій Котляров,
курсант факультету підготовки фахівців
для підрозділів стратегічних розслідувань
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Марина Юніна,
доцент кафедри цивільного права та процесу
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

АКАДЕМІЧНА НЕДОБРОЧЕСНІСТЬ: ПРИЧИНИ ТА МОЖЛИВІ МЕТОДИ ЗАПОБІГАННЯ

На жаль перші прояви академічної недоброчесності з'являються ще у середній школі, коли оціненню та його ролі у формуванні сприятливого академічно-доброчесного середовища серед здобувачів освіти не приділяють достатньо уваги. Адже оцінення пов'язано одразу з кількома базовими принципами академічної доброчесності: чесністю, довірою та справедливістю. Чесність та справедливість в оцінюванні впливають на формування атмосфери довіри в колективі, коли видно, що всіх оцінюють однаково, критерії для отримання оцінок – справедливі, а самі оцінки справді заслужені.

Насамперед це стосується такого явища як списування, яке педагоги називають найпоширенішим серед учнівства видом порушення. Звісно, що культура добровільного списування, яка формувалася десятиліттями, особливо під час шкільних років, коли здобувачі освіти діляться виконаними завданнями неможливо змінити швидко. При опитуванні батьків, здобувачів освіти школи, особового складу університету в тому числі вчителів, саме необ'єктивне оцінювання згадували найчастіше, коли йшлося про прояви та чинники недоброчесності. Серед причин необ'єктивного оцінювання називались особливості навчального процесу, перевантаження програм, і ставлення батьків та учнів до оцінок. Тут важливо розрізнити, що загалом згадувані ключові фактори академічної недоброчесності можна поділити на дві умовні групи: на ті, що залежать особисто від здобувачів освіти, педагогів та батьків, і на які вони можуть впливати та ті, які самі здобувачі освіти та педагоги змінити не можуть.

Таким чином, можна стверджувати, що педагоги не можуть змінити надмірного, нерегульованого навантаження навчальних програм, проте в їхніх силах зробити процес оцінювання максимально прозорим та справедливим, і пояснити здобувачам освіти вимоги та об'єктивні критерії для отримання балів. Адже саме під час навчання в школі, діти максимально повно сприймають всі настанови педагогів, і втілюють їх в подальшому навчанні. Своїми діями несвідомі вчителі та батьки, сформувавши байдуже відношення в дітей, завдали їм шкоди і великих проблем, адже після закінчення школи, здобувачі прагнуть отримати вищу освіту в омріяному ВНЗ. І викладачі стикаються з проблемою, яку принесли з собою випускники, і перед викладацьким складом ВНЗ стоїть непроста задача перевиховувати свідомість першокурсників.

Можливим шляхом вирішення даної проблеми може стати зміна підходу до оцінювання роботи здобувачів. Так, по перше, необхідно, щоб зі свого боку здобувачі вищої освіти правильно зрозуміли значення і роль оцінок для своєї освіти. Бал – це результат оцінювання їхньої чесної роботи та зусиль, обов'язковий елемент, але ніяким чином не основна мета у навчанні. Необхідно також, наскільки це можливо, провести роз'яснювальну роботу з керівним складом підрозділів ВНЗ. Часто саме через постійне нагадування про важливість балів з боку керівництва, здобувачі відчувають надмірний стрес і напругу, який у свою чергу штовхає їх до проявів академічної недоброчесності: здобути оцінку за будь-яку ціну. Важливо також продемонструвати здобувачам, що чесна, сумлінна праця і докладені зусилля винагороджуються, і що самостійно виконана робота має високу цінність, якою не можна нехтувати. Тож необхідно роз'яснювати здобувачам, що зусилля і час – це інвестиції у власні знання, які певним чином оцінюються. Для прикладу можна навести іспити ЗНО або співбесіду для працевлаштування на омріяну роботу. Чи стануть вони в таких ситуаціях так само допомагати своїм конкурентам, або давати списувати зі свого екзаменаційного арку-

ша. У ситуації зі списуванням роль педагога полягає також у тому, щоб не толерувати подібні випадки, адже це бачать всі учасники навчального процесу, і роблять для себе відповідні висновки, приймають власні етичні рішення і формують власну лінію поведінки. Відповідно не може бути однакової оцінки за самостійно виконану і списану роботу.

Розробники методичних матеріалів для вчителів «Виховуємо академічну доброчесність» Наталя Шліхта та Ірина Шліхта рекомендують оригінальний підхід до оцінювання і контролю за дотриманням академічної доброчесності під час навчання: «метод оцінки з брехнею» [1]. Цей метод полягає у наступному: «якщо у вас виникає підозра, що хтось з учнів списав, ви виставляєте йому оцінку за роботу в своєму журналі, а зверху малюєте над нею олівцем півкулю. Якщо такі оцінки з півкулями накопичуються, або з'являється оцінка в колі – доведений факт академічної недоброчесності, усі бали з брехнею анулюються. Тоді учень або учениця має пройти матеріал знову відвідавши викладача на консультації. Якщо ж нових підозр не виникне, то науковий співробітник можете стерти намальовану півкулю. Це означатиме, що такому студенту довелося довести свою доброчесність» [1].

На відміну від шкільної системи освіти, у ВНЗ існує можливість для особи, яка там навчається, розвиватися в науковій сфері, розробляючи наукові роботи, статті, тези, есе тощо. Проте в науці займатися крадіжкою чужої інтелектуальної власності, таким чином видавши її за свою, є неприпустимим. Тому на кафедрах ВНЗ створено наукові гуртки, де починаючі науковці мають змогу спілкуватися та переймати досвід у досвідчених педагогів. Саме досвідчені науковці відіграють складну, але вкрай важливу роль – направити на вірний шлях.

Наступним методом оцінювання є так зване взаємооцінювання, яке визначається як навчальний прийом, за якого здобувачі освіти спільно з педагогом розробляють правила та критерії оцінювання та визначають навчальні досягнення один одного. Такий метод активізує одразу декілька факторів, пов'язаних із формуванням культури доброчесності в колективі. Він привчає здобувачів щодо оцінки та формує у них партнерські стосунки та повагу одне до одного.

Розробники навчальних занять із формування академічної доброчесності пропонують використовувати такий метод під час оцінювання конкретних письмових завдань. Як приклад, розглянемо написання есе чи доповіді для виступу на засіданні наукового гуртка та подальшу роботу у парах із застосуванням методу взаємооцінювання. «На засідання гуртка науковий керівник розповідає, що таке есе чи доповідь, їх характеристики, з чого вони складається та основні етапи роботи над ними, наводить приклади. Після цього здобувачі виконують завдання, пишуть власні наукові праці, та діляться на пари. Керівник гуртка пояснює вимоги щодо оцінювання, з яких елементів складається оцінка і скільки балів можна заробити за той чи інший елемент виконаного завдання. Далі малює на дошці, або ж, як варіант, роздає роздруковану таблицю, відповідно до якої вони оцінюватимуть роботи один одного. Вона має містити складові елементи завдання, вимоги до них, максимально можливу кількість балів та графу для виставлення оцінок за кожний елемент. Щоб уникнути спеціального завищення чи заниження оцінок можна приховати прізвища здобувачів. З часом, коли здобувачі освіти звикнуть базувати свої оцінки на якості виконаного завдання, а не на прізвищах виконавців, можна перейти до наступного етапу, де вони вже знатимуть кого оцінюють. Запропонований метод можна використовувати не тільки для оцінки есе, але і презентацій, доповідей, рефератів, спільних та індивідуальних наукових проєктів. Головне, щоб при застосуванні цього методу педагоги чітко пояснили вимоги і критерії оцінювання та встановили однакові та зрозумілі для всіх правила гри, а також стежили за тим аби всі дотримувалися цих правил» [3, с.221-229].

Підводячи підсумок, можна зазначити, що списування в інших – це спроба за рахунок іншого отримати той самий результат, ту саму винагороду, що заслужено отримує людина, яка задля цього чесно працювала. Списування зі шпаргалок, підручників, гаджетів, інших недозволених засобів – це спроба нечесним шляхом отримати переваги там, де мала би бути чесна конкуренція. Керівники наукових гуртків повинні всіма можливими та доступними способами та засобами роз'яснити їх членам вимоги і критерії оцінювання будь-яких робіт, постійно наголошувати на обов'язковому дотриманні вимог академічної доброчесності та зробити все можливе, аби починаючі науковці змогли дотримуватися цих норм не через контроль з боку викладача, а із власного розуміння важливості таких критеріїв.

1. Шліхта Н., Шліхта І. Основи академічного письма: Методичні рекомендації та програма курсу «Виховуємо академічну доброчесність» Київ, 2016. URL: <https://drive.google.com/file/d/1eE1milsrrG0skzQ4RH4w5K8F0DqlXne4/view> (дата звернення: 24.02.2021).
2. Нестайко В. Оповідання «Одиниця з обманом». URL: <https://www.ukrilib.com.ua/books/printit.php?tid=916> (дата звернення: 16.01.2021).
3. Моляко В. О. Психологічна теорія творчості. *Актуальні проблеми сучасної української психології: наукові записки Інституту психології ім. Г. С. Костюка АПН України*. К., 2002. Вип. 22. С. 221–229.
4. Малогулко Ю.В. Затхей М.В. Проблеми академічної доброчесності в вищих навчальних закладах. URL: <https://conferences.vntu.edu.ua/index.php/all-hevtr/all-hevtr-2018/paper/viewFile/3857/3456> (дата звернення: 24.02.2021).

Ольга Круглова,

доцент кафедри цивільного права та процесу
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

Вікторія Комарь,

курсант факультету підготовки фахівців
для підрозділів кримінальної поліції
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ОСОБЛИВОСТІ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЗАХИСТУ СПАДКОВИХ ПРАВ ФІЗИЧНОЇ ОСОБИ

Вагому роль в системі приватних прав людини відіграють майнові права. Їх реалізація забезпечується зокрема за рахунок реалізації спадкових прав. Важливою складовою права власності фізичної особи є її право розпорядитися власним майном на випадок своєї смерті, а також право отримати спадщину згідно закону або заповіти.

Тож, як і будь-яке інше соціальне явище, спадщина має суспільно-корисну функцію, забезпечуючи цивільний обіг та економічну стабільність у суспільстві. Можливість надавати право спадкування іншій фізичній особі є запорукою свободи волевиявлення у відносинах приватної власності.

Як правило, майно спадкодавця, що належало йому на праві приватної власності, спадкоємці розділяють між собою в рівних частках.

Певні складнощі виникають у випадку спадкування майна спадкодавця, що набуте ним у сумісності з іншими особами, можливими спадкоємцями (зазвичай мається на увазі спільно нажите майно подружжя), а отже право на майно, яке є фактично зареєстрованим на одного з подружжя.

Навіть якщо майно зареєстроване на одного із подружжя, тож спадкоємці вправі спадкувати ½ частину майна подружжя (лише частку померлого).

І в такій ситуації виникає багато непорозумінь і спорів щодо розміру спадкової маси серед спадкоємців.

Так, згідно із заявою спадкоємця, що успадкував спадщину, та згодою з одним з подружжя, що також є спадкоємцем, у свідомстві права власності встановлюється частка померлого спадкодавця спільної власності.

Тобто частка у праві спільної сумісної власності спадкується на загальних підставах, може заповідатися до її визначення й виділу в натурі (ст. 1226 ЦК України)

Отже можливе виникнення спору між спадкоємцями серед яких буде співвласник – один з подружжя, що не бажає добровільно розділяти спільне сумісне майно, з іншими можливими спадкоємцями. [1, С.224]. На практиці виникає широке коло питань у спадкоємців - як домогтися правосуддя та захисти свої права? В такій ситуації захистити свої права можливо лише через суд, який вирішує спірні питання з приватної сфери життя й забезпечує захист прав людини.